

Григор Гачев

TRM и свободните лицензи

Това е опит за изясняване на някои въпроси около съвместимостта между Digital Rights Management (DRM) / Technological Protections management (TPM) и свободните лицензи.

Много от написаното е азбучни неща за повечето хора. Забелязал съм обаче, че при обсъждане на сложни проблеми тези части често биват забравяни.

Не претендирам за пълнота – не всеки конкретен случай ще пасва на обясненията по-долу до степен да е очевиден за всеки. (Всъщност, надали е възможно да бъдат обхванати всички възможни случаи, или пък нещо да бъде направено очевидно за всеки.) Но би трябвало написаното да е добра база за отговаряне на въпроси, които сега изглеждат сложни и разделят свободното общество.

Дефиниции

Свободно и несвободно

Универсална дефиниция няма. За целите на тази дискусия ще използвам четирите принципа на Столмън, дефинирани за компютърни програми:

1. Потребителят е свободен да използва програмата;
2. Потребителят е свободен да изучава програмата;
3. Потребителят е свободен да модифицира програмата;
4. Потребителят е свободен да разпространява програмата, в модифицирана или немодифицирана форма.

Принцип 2 предполага, че предпочитаната за изучаване, редактиране и модифициране форма на програмата, нейният изходен код, да бъде напълно достъпна.

Принцип 3 предполага, че модифицираната програма също ще подлежи на същите свободи: няма смисъл да си посолиш храната, ако после ще ти е забранено да я ядеш.

Принцип 4 в някои случаи може да изисква разпространяваната програма също да подлежи на същите свободи. (Лицензите, които налагат това изискване, биват наричани copyleft лицензи.)

Ако в даден случай и четирите принципа са валидни, този случай ще бъде дефиниран като свободен. Иначе той ще бъде несвободен.

Оценката се извършва от практическа гледна точка. Няма значение по колко заобиколен начин се ограничава свободата на потребителя – ако тя на практика е ограничена, имаме случай на несвобода.

Съдържание

Всеки тип организирана информация, която подлежи на тези четири типа употреба, се нарича съдържание.

Типовете употреба се съобразяват със спецификата на съдържанието (например музиката не може да бъде „стартирана“, но може да бъде просвирвана; книгите могат да бъдат четени, данните – да бъдат анализирани; за книгите „предпочитана“ и „непредпочитана“ форма е едно и също, и т.н.)

Съответно към съдържанието могат да бъдат приложени четирите изисквания за свобода. Ако всички те са валидни за дадено съдържание, то е свободно. Иначе е несвободно.

За целта на тази дискусия ще разглеждаме по-нататък само свободното съдържание.

Платформа

За целите на тази дискусия ще дефинираме „платформа“ като всеки хардуер и / или софтуер, чрез който може да се използва съдържание.

Платформена съвместимост на съдържанието

Ако дадено съдържание технически може да бъде използвано на определена платформа, ще го смятаме за съвместимо с тази платформа. В прогивен случай то ще е несъвместимо с нея в това отношение.

Несъвместимостта може да се дължи на един или повече от следните (или други) причини:

Същност: Този тип информация е принципно неподходящ за тази платформа. Примери: типична електронна таблица не може да се компилира като програма на C; електронен текст не може да се просвири на плейър.

Формат: Типът информация е подходящ, но начинът му на организация не е. Примери: MP3 плейър не би свирил музика, кодирана в OGG или FLAC формат; редактор за текст в ASCII формат няма да редактира коректно текстови документи в OASIS или Microsoft Word формати; TiVO устройство няма да стартира ядро Linux, което не е електронно подписано от TiVO; Zune плейър няма да свири музикален файл във формат за Apple iPod.

Друга причина може да бъде юридическо ограничение за използване на даден формат върху определена платформа. Това обаче е не техническа несъвместимост, а юридическа несвобода.

В тази дискусия ще обсъждаме по-нататък само платформено съвместимо съдържание. (Същностната несъвместимост няма нищо общо със свободата; несъвместимостта на формати е разгледана по-долу.)

Свободност на платформа

Ако дадена платформа позволява свободно (съгласно горните определения) използване на свободното съдържание, съвместимо технически с нея, тя ще бъде смятана за свободна. Ако не го позволява – за несвободна.

Примери:

Текстовият редактор OpenOffice.org Writer може свободно да редактира всеки документ, който е в технически съвместим формат. Следователно той е свободна платформа.

Едно TiVO устройство ще откаже да стартира ядро на операционна система, ако то не е подписано електронно от фирмата TiVO. Тъй като фирмата не предоставя подписващия ключ на всеки потребител, това устройство е несвободна платформа. (Ако ключът беше свободно достъпен¹, платформата щеше да е свободна, въпреки че изисква електронно подписване. Свободният достъп до ключа обаче би направил невъзможно управлението на авторски права и защити на нея: това вече няма да е DRM / TPM платформа.)

Един процесор Pentium 4 ще стартира всеки бинарен код, съвместим с неговия набор инструкции. Също, този набор е публично документиран, и всеки може да го използва (например да напише компилатор за него). Следователно той е свободна платформа.

Една платформа може да е несвободна поради различни пречки: хардуерни, софтуерни, юридически и пр. Често те се комбинират: например една типична TPM платформа обикновено включва и трите изброени типа.

Важно е да се помни, че несвободата на една платформа е аспект на самата платформа, а не на съдържанието или потребителите ѝ. Ако една симфония на Бетховен не е подписана от Microsoft, то плейър Zune ще откаже да я свири, без значение че сама по себе си тя е напълно свободна, и много потребители биха искали да я слушат. Това изглежда очевидно, но често бива забравяно при дискусии.

---

1. „Свободно достъпен“ касае свобода, не безплатност. Цената е фактор само ако е толкова висока, че ефективно пречи на свободата.

Формат

Различните начини информация да бъде организирана в съдържание се наричат формати.

Платформена съвместимост на форматите

Ако един формат може да бъде използван върху дадена платформа, той се смята за съвместим с нея. В противен случай е несъвместим.

Форматът на дадено съдържание не променя същността му. Ако едно съдържание е съвместимо с дадена платформа като същност, но несъвместимо като формат, то може да бъде направено съвместимо чрез конвертиране към формат, съвместим с платформата.

Свобода на форматите

Правилата за свобода важат и за форматите. Някои формати може да налагат ограничения (технически, юридически и пр.) върху свободата на потребителите им; тези формати са несвободни. Тези, които не налагат ограничения върху свободата, са свободни.

Свободата за конвертиране на информация от един формат към друг се предполага от правило 3. Ако тази свобода не е налице, правило 3 не важи: този формат е несвободен. (Форматите, които включват DRM чрез кодиране или шифроване на файла спадат тук, ако ключовете за декодиране не са свободно достъпни.)

Важно е да се помни, че несвободата на даден формат е аспект на самия формат, а не на съдържанието, платформата или потребителя.

Заклучения

Не можете да дадете това, което не притежавате или контролирате

Съгласно горните дефиниции, платформите и форматите, които поддържат DRM / TPM, лишават потребителите си от определени свободи. (Това е предназначението им.) Това е аспект на платформата или формата; потребителят на практика не може да го промени, и да си даде свободите / правата, които му отнема платформата или форматът, освен ако не премахне DRM / TPM елементите.

Ако не сте този, който контролира тази платформа или формат, вие също не можете да дадете тези права на потребителите. Ако лицензирате за нея някакво съдържание под свободен лиценз, вие обещавате на потребителите права, които не притежавате или контролирате. Или пък ще ги предлагате на потребителите, знаейки предварително, че те няма да могат да се възползват от тях. Реално, на практика, вие поставяте това съдържание под несвободен лиценз, каквото и да твърдите на думи.

Ако оригиналният лиценз ви позволява да премахнете от това съдържание свободите, които DRM / TPM ограничават, нямате проблеми. Copyleft лицензите, а и много други свободни лицензи обаче не ви го позволяват.

Накратко:

DRM / TPM е изначално несъвместим с copyleft лицензите и някои други свободни лицензи.

Силогизми и техните отговори

Има много силогизми, които се опитват да опровергаят това. Всички те обаче на практика се опитват да построят логическо перпетуум мобиле. Въпросът е не дали са верни, а защо точно не са.

Някои от най-популярните силогизми (и техните отговори) са:

С: Тези свободи се ограничават от платформата / формата, не от

мен. Аз ги позволявам, останалото не е моя вина.

О: Известно ли ви е, че платформата / форматът забранява (някои от) свободите, които предлагате с лиценза си? Ако да, на практика вие лъжете потребителите. Това разрушава репутацията ви, и може да е нездържано юридически.

Драстичен, но илюстративен пример: Бихте ли наредили депортирането на еврейско семейство в нацистка държава, и да претендирате после, че съдбата им не е по ваша вина? Така де – вие само сте ги пратили зад граница, това не е подсъдно, убили са ги други хора...

С: Просто конвертирам това свободно съдържание за несвободна платформа – свободен съм да го правя, нали?

О: Ако запазите свободния му лиценз, ще обещавате на потребителите на несвободната платформа свободи, които не можете да им дадете. Ако промените лиценза на несвободен, който отразява реалната ситуация, проверете първо дали оригиналният лиценз ви го позволява, или не.

С: Свободното лицензиране за несвободна платформа / формат е ОК, стига това съдържание да е лицензирано и за свободна.

О: Не всички потребители на несвободната платформа / формат ще имат достъп и до свободната; вие заблуждавате тези, които го нямат. А ако всички или почти всички имат, защо да лицензирате това съдържание за несвободната?

Също, ако свободната платформа изчезне, съдържанието на практика ще бъде превърнато в несвободно. Това може да не е много вероятно, но показва грешката в този силогизъм.

С: Да ми забранявате да лицензирам свободно съдържание за която и да е платформа или формат нарушава моята свобода – това е лицемерие, или логическа грешка!

О: Не ви е забранено – обективно сте неспособни да го направите. Би значело да обещавате свободи, които не можете да дадете. Ако лицензът ви е от `copyleft` тип, вероятно също така изисквате от потребителите да обещават и дават свободи, които те не могат да дадат на другите, или дори на себе си. Лицензът ви ще е на практика невалиден. Какъв е смисълът да го използвате, освен за да подведете потребителите?

С: Излиза, че ако подпиша електронно програмата си, тя става несвободна?!

О: Ако без този подпис програмата не може да работи, да бъде изучавана, променяна, разпространявана и прочее – да. Ако е само доказателство, че програмата идва от вас, той не я прави несвободна.

С: Лицензирането на съдържание под свободен лиценз за несвободна платформа би дало полза на нейните потребители, и би им показало какво е свободата.

О: Вярно е, че те ще имат известна полза. Ако обаче им кажете, че това съдържание е под свободен лиценз на тяхната платформа, вие ще ги подведете. Съдържанието ще бъде на практика под несвободен, вероятно специфичен за платформата лиценз. То може да бъде свободно само върху свободна платформа, и ако искате да сте честни с потребителите, това е, което ще им кажете.

Пак по тази причина, те няма да разберат какво е свободата – само ще си помислят, че тя е също толкова несвободно нещо, колкото всичко върху тяхната платформа.

For this reason, too, they will not gain the knowledge of what freedom is – only the false perception that it is as non-free as anything on their platform.

(Статията не е окончателно завършена – може да бъде променена и допълвана.)

КРАЙ

© 2006 Григор Гачев

Източник: <http://www.gatchev.info/articles/bg/TPM.html>

Тази статия се разпространява под лиценза Creative Commons Attribution 2.0.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5534>]